

ANKARA ÜNİVERSİTESİ'NDE YERBİLİMLERİ EĞİTİM- ÖĞRETİMİNİN GELİŞİMİ

Y. Ergun Gökten

Ankara Üniversitesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Tandoğan, Ankara, Türkiye

Ülkemizde yerbilimsel bilgilerin öğretilmesi tarihi oldukça eskilere uzanır. Her ne kadar bu yıllarda yerbilimi konuları başka bilim alanlarının içerisinde verilmiş olsa da bu bilgilerin taşın ve toprağın en önemli malzemeler olması nedeniyle gerektiğinde uygulamalarda kullanılmış olduğu düşünülebilir. 1933 yılında gerçekleşen üniversite reformu yüksek öğretimde eğitim ve öğretimi düzenleyecek ve bilimsel araştırmalara canlılık verecek, çeşitli konularda uzman bilim insanlarının ülkemize davet edilmelerine yol açmıştır. İkinci dünya savaşı öncesinde bir çok yabancı bilim adamı ülkemize gelme talebinde bulunmuştur. Ankara Üniversitesinde 1933 den 1953 yılına kadar çalışan yabancı kökenli profesör sayısı 90 olup bunların 60 ı Alman'dır. Bu sayıya konservatuvarda, öğretmen okullarında ve teknik enstitülerde çalışmış olanlar dahil değildir. 1943 yılında öğretime başlayan Ankara Fen Fakültesi bünyesine 1950 yılında tabiiye bölümü yüksek ziraat enstitüsünden köken alarak taşınmış, ve bu bölüm içerisinde jeoloji dersleri bir sertifika programı halinde verilmeye başlanmıştır. 1933 yılından itibaren Türkiye'de bulunan ve bu Enstitü içinde ilk yerbilimsel çalışmaları ve yayımları yapan bilim adamları alman Profesör.Dr.Wilhem Salomon Calvi ve Prof.Dr.Leuchs'dir. Bu bilim adamları yüksek Ziraat Enstitüsü'nün Jeoloji-Mineraloji bölümünde görev yapmışlar ve bunlardan Prof.Dr.Calvi 1942 yılına kadar Türkiye'de kalmış ve Ankara'da vefat etmiştir. Kabri Cebeci Asri mezarlığındadır. Dolayısıyla profesör Wilhem Salomon Calvi 1966 yılında Jeoloji lisans öğretimine geçilen, 1972 yılında da Jeoloji Mühendisliği öğretiminin başladığı ve bugün Ankara Üniversitesi mühendislik fakültesi içerisinde yer alan Jeoloji Mühendisliği bölümünün kurucularından birisi kabul edilir. Jeoloji konusunda o yıllarda ülkemizde çalışmış olan bilim adamları bir taraftan yüksek öğretim kurumlarında görev yaparlarken aynı zamanda çeşitli bakanlıkların ve il idarelerinin ihtiyaçları doğrultusunda araştırmalar yapmış ve raporlar vermişlerdir. 1950 yılında Fen Fakültesi bünyesinde kurulan ve içerisinde Jeoloji Kürsüsünün yer aldığı Tabiiye Bölümünün ilk başkanı Ord.Prof.Dr.Şevket Ahmet Birand'dır. Prof.Birand doktorasını Berlin Yüksek Ziraat okulunun Jeoloji ve Mineraloji enstitüsünden almıştır. Yurda döndükten sonra 2.4.1933 tarihinde Ankara Yüksek Ziraat Mektebinde arziyat şefi olmuş ve 3.10.1933 tarihinde Yüksek Ziraat Enstitüsünün kurulması üzerine burada Arziyat Kürsüsü şefliğine atanmıştır. 1941 tarihinde profesörlüğe atanan Birand 1950 yılında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesinde Tabiiye Bölümünün kurulmasıyla buradaki jeoloji kürsüsüne kadrosuyla birlikte nakledilmiş ve vefatına kadar burada kürsü başkanlığı görevinde bulunmuştur. Prof.Dr.Şevket Ahmet Birand'dan sonra da bölüm başkanlığı yine Yüksek Ziraat Enstitüsü kökenli Prof.Dr.Nafiz İlgüz tarafından yürütülmüştür. Jeoloji öğreniminin tabiiye lisansı içerisinde FKB, zooloji ve botanik ile birlikte bir sertifika programı olduğu dönem yıllarında mezun olanların bir çoğu o günlerde ülkemizin yerbilimlerinde çalışacak meslek insanı ihtiyacı nedeniyle MTA, DSİ, Karayolları gibi kamu kuruluşları yanında yabancı petrol şirketlerinde çalışmışlar ve çok başarılı projelere imza atmışlardır. Her ne kadar bu mezunların büyük bir kısmı önce 1966 yılında Jeoloji lisans, ve 1972 de de Jeoloji yüksek mühendisliği programlarının açılmasıyla intibaklarını tamamlayarak Jeoloji mühendisi diplomalarını almışlarsa da yerbilimleri alanındaki eğitim-öğretim tabiiye lisansı sıralarında başlamış ve bugüne kadar kesintisiz sürmüştür. Jeoloji Mühendisliği Bölümü yanında Fen Fakültesi bünyesinde 1989 yılında Jeofizik Mühendisliği bölümü de kurulmuştur. 2001 yılında diğer mühendislik bölümleri ile birlikte Jeoloji ve Jeofizik Mühendisliği bölümleri yeni kurulan Mühendislik Fakültesi bünyesine taşınmışlardır. Günümüzde Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji ve Jeofizik Mühendisliği bölümleri güçlü öğretim kadrolarına sahip bulunmaktadırlar. Bu kadrolar Jeoloji ve Jeofizik Mühendisliği öğretimindeki programlarını günün değişen ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirip yenilerken aynı zamanda da bölümlerin sahip olduğu modern araştırma imkanlarını kullanarak yerbilimlerinin güncel konularında araştırmalar ve yayımlar yapmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Ankara Üniversitesi, Yerbilimleri, Tarihçe.

HISTORY OF THE EARTH SCIENCES EDUCATION IN THE ANKARA UNIVERSITY

Y. Ergun Gökten

Ankara Üniversitesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Tandoğan, Ankara, Türkiye

The history of earth sciences teaching in our country extends to old times. Although the informations about the earth science's topics had been given in other sciences, it can be thought that these geological informations might have been used in some applications. The university reform carried out in 1933 in Turkey have caused the invitation of foreign scientists competent in different topics which would give enthusiasm to the scientific researches and regulate the higher education. In this context several scientists demanded to come to Turkey especially in the earlier of Second World War. The number of scientists worked in the Ankara University from 1933 to 1953 is 90 who 60 of those were German. The competent people had worked in the conservatory, technical institutes and teacher training schools are not

comprised in this number. The “Natural Sciences Department” originated from the “Higher Institute of Agriculture” established in 1933, had been moved into the “Faculty of Sciences of Ankara” founded in 1943, in 1950. The Geology courses have been given in this “natural sciences department” leading to a certificate. The first scientists been in Turkey since 1933 who carried out the first geological works and publications are German Professors Dr.Salomon Calvi and Dr.Leuchs. These scientists had worked in the “Geology-Mineralogy Department” of the “Higher Institute Of Agriculture” and Prof.Dr Calvi from them stayed in Turkey until 1942 and died in Ankara. His grave is in the Cebeci Graveyard. Thus Prof.Dr.Salomon Calvi is accepted as the founder of the “Geology Department of Ankara University”. While they were working in the higher education departments they also made researches on the requirements of the several ministries and municipalities during their staying in Turkey. The Geology education as bachelor’s degree in 1966 and Geological Engineering in 1972 have been started in Ankara University. The first head of natural sciences department which involves the Geology section is Prof.Dr. Şevket Ahmet Birand. Prof.Dr.Birand had completed his Ph D in the “Geology and Mineralogy Institute of Berlin”. After returning to the country first he was appointed to the leadership of the Geology desk of the “Higher School of Agriculture” in 02.04.1933 in Ankara and then by the establishment of the “Higher Institute of Agriculture” in 03.10.1933 had been assigned to the leadership of the Geology Desk of it. Prof.Dr.Birand was promoted to full professorship in 1941 and appointed to the “Geology Desk of the Natural Sciences Department” as head in 1950 together with his team by the establishment of the Science Faculty, and lasted his duty until his dead. After Prof.Dr.Birand, Prof.Dr.Nafiz İlgüz came from “Higher Institute of Agriculture” had carried out the headship of the department. The most of the graduates who were graduated in those years that the Geology education was given in the natural sciences together with zoology and botany, had worked in the public sector such as MTA, DSİ, State Highways and petroleum companies and put signature to successful projects. However the vast majority of these graduates had completed their education by adapting to the Geological Engineering programme after 1972, the earth sciences teaching started with natural sciences education have lasted until today without any break. The Geophysical Engineering department has been established in 1989 in the Science Faculty of Ankara University. Both Geological and Geophysical Engineering departments have been moved into the Engineering Faculty of the University established in 2001.today both two departments have strong academic staff and develop the teaching programs according to the changing requirements of the public and private sector and make researches on the recent topics of the earth sciences by using modern instruments and equipments.

Key Words: Ankara University, Earth Sciences, History.